

Nr 186.

Ankom till riksdagens kansli den 27 maj 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag under försvarsdepartementets verksamhetsområde.

(1:a avd.)

Under här nedan angivna rubriker behandlar utskottet framlagda förslag rörande förskottsanslag å beredskapsstaten för budgetåret 1938/39 i vad avser försvarsdepartementets verksamhetsområde.

Driftbudgeten.

Lantförsvaret.

Byggnader m. m.

1:o) **Vissa nybyggnadsarbeten m. m. vid Svea ingenjörkårs förläggning på Laxön.** I proposition nr 275 med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen (punkt 1, sid. 35 och 36) att till Vissa nybyggnadsarbeten m. m. vid Svea ingenjörkårs förläggning på Laxön å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 80,000 kronor.

I sin skrivelse den 10 september 1937 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1938/39 har arméförvaltningen gjort framställning om anvisande av 80,000 kronor för utförande av behövliga byggnadsföretag vid Laxöförläggningen.

Departementschefen har beträffande detta anslagsbehov för egen del anfört följande:

Såsom framhölls i statsverkspropositionen till 1937 års riksdag kan förläggningen på Laxön icke anses fylla de krav, som man rimligen bör kunna ställa på en militär förläggning i fredstid. Även efter uppförandet av den vaktstuga och den sjukpaviljong, vartill medel beviljats av 1937 års riksdag, komma stora bristfälligheter att vidlåda förläggningen. Särskilt gäller detta beträffande kokinrättnings- och marketenteribyggnaderna samt mat-hallarna, vilka samtliga äro av synnerligen primitiv beskaffenhet och föga lämpliga för sina ändamål. Åtgärder synas därför böra vidtagas för dessa

byggnaders ersättande med nya. Emot de av arméförvaltningen härför beräknade kostnaderna, 80,000 kronor, har jag icke något att erinra.

Ifrågavarande byggnadsföretag synas vara av den natur, att medel för bestridande av kostnaderna för desamma lämpligen böra upptagas å beredskapsstaten för nästa budgetår.

Utskottet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till *Vissa nybyggnadsarbeten m. m. vid Svea ingenjörkårs förläggning på Laxön* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 80,000 kronor.

2:o) **Nybyggnader m. m. för ammunitionsförråd vid Norrlands artilleriregemente.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, sid. 36 och 37) att till Nybyggnader m. m. för ammunitionsförråd vid Norrlands artilleriregemente å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 50,000 kronor.

Sedan flera år har arméförvaltningen årligen i sina medelsäskanden för lantförsvarets räkning hemställt om anvisande av medel till nybyggnader för ammunitionsförråd vid Norrlands artilleriregemente, utan att detta dock hittills föranlett några framställningar i ämnet till riksdagen från Kungl. Maj:ts sida. Jämväl i skrivelse den 10 september 1937 rörande lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har arméförvaltningen hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål och därvid beräknat kostnaderna till 50,000 kronor.

Departementschefen har funnit sig böra biträda arméförvaltningens förslag om uppförande av nytt krutmagasin och ett mindre hus för hylstvtättning samt att ammunitionsförrådets byggnader i övrigt omgärdas med ett effektivt stängsel. Emot de beräknade kostnaderna, tillhoppa 50,000 kronor, har departementschefen icke haft något att erinra.

Utskottet.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnader m. m. för ammunitionsförråd vid Norrlands artilleriregemente* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 50,000 kronor.

3:o) **Exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, sid. 38 och 39) att till Exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 96,000 kronor.

I skrivelse den 10 september 1937 har arméförvaltningen återkommit till av ämbetsverket tidigare under en följd av år gjorda framställningar om anvisande av medel för uppförande av exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår.

Behovet av en dylik byggnad har av ämbetsverket i främsta rummet motiverats med de i Boden rådande klimatiska förhållandena, vilka i regeln under perioden november—maj omöjliggöra eller i hög grad försvåra teknisk utbildning utomhus. Därtill kommer, att genom uppförande av ett exercishus vissa välbehövliga lokalutrymmen skulle kunna frigöras i andra byggnader.

Arméförvaltningen har vidare framhållit, att riksdagens militieombudsman, som den 28 juli 1937 förrättat inspektion av Bodens ingenjörkår, i rapport över denna inspektion anför, att det vore synnerligen angeläget, att en byggnad för tekniska övningar snarast komme till utförande, på det att utbildning i tekniska detaljarbeten, bro- och befästnings- m. fl. arbeten även som exercis måtte kunna bedrivas därstädes under den kalla årstiden utan risk för truppens hälsa.

Departementschefen, som tillstyrkt arméförvaltningens förslag, har icke funnit anledning till erinran mot de av ämbetsverket för byggnaden beräknade kostnaderna, 96,000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

Utskottet.

att riksdagen må till *Exercishus för tekniska övningar vid Bodens ingenjörkår* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 96,000 kronor.

4:o) **Verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4, sid. 39 och 40) att till Verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 95,000 kronor.

I skrivelse den 10 september 1937 har arméförvaltningen framhållit nödvändigheten av att frågan om lokaler för Skånska trängkårens intendentur-verkstäder erhöles en definitiv lösning genom uppförandet av en för ändamålet avsedd nybyggnad, varvid kostnaderna av ämbetsverkets fortifikationsstyrelse beräknats till 95,000 kronor.

Departementschefen har för egen del i ärendet anför, följande:

Det synes vara till fullo ådagalagt, att behov av ny verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren föreligger. Möjlighet att inrymma kårens intendentur-verkstäder i andra kåren tillhörande lokaler förefinnes ej och den nuvarande anordningen att genom förhyrande av vissa verkstadsutrymmen inom enskild fastighet tillgodose föreliggande lokalbehov måste anses såsom allenast ett provisorium. Då vidare intet torde vara att erinra mot den av fortifikationsstyrelsen uppgjorda kostnadsberäkningen för ifrågavarande nybyggnad, 95,000 kronor, anser jag mig sålunda böra tillstyrka, att densamma kommer till utförande.

Utskottet. Då Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt icke föranlett någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Verkstadsbyggnad för Skånska trängkåren å beredskapsstat* för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 95,000 kronor.

5:o) **Vissa restaureringsarbeten inom Karlbergs slott.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5, sid. 40—43) att till Vissa restaureringsarbeten inom Karlbergs slott å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 75,000 kronor.

Efter att inledningsvis hava erinrat om tidigare framlagda förslag i fråga om restaureringsarbeten å Karlbergs slott har departementschefen anmält, att arméförvaltningens fortifikationsstyrelse med skrivelse den 14 januari 1938 överlämnat ny utredning rörande erforderliga arbeten inom slottet, enligt vilken utredning restaureringsarbeten behövde utföras för en beräknad kostnad av 250,000 kronor. Anslagsbehovet kunde dock, framhölle styrelsen, för budgetåret 1938/39 begränsas till 75,000 kronor för utförande av vissa närmare angivna arbeten, avseende huvudsakligen installation av värmeledning.

Vidare har departementschefen anmält, att byggnadsstyrelsen och riksantikvarieämbetet i avgivna utlåtanden tillstyrkt restaureringsförslaget.

Departementschefen har för egen del uttalat, att han i likhet med de myndigheter, som yttrat sig i ärendet, anser, att en restaurering av Karlbergs slott bör komma till utförande i huvudsaklig överensstämmelse med föreliggande förslag, och har icke haft något att erinra mot de beräknade kostnaderna, 250,000 kronor, varav för nästkommande budgetår bör avses 75,000 kronor.

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa restaureringsarbeten inom Karlbergs slott* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 75,000 kronor.

6:o) **Iståndsättande av de elektriska anläggningarna i andra arméfördelningen tillhörande etablissement och byggnader i Östersund och Sollefteå.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 6, sid. 43 och 44) att till Iståndsättande av de elektriska anläggningarna i andra arméfördelningen tillhörande etablissement och byggnader i Östersund och Sollefteå å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 420,000 kronor.

I sina skrivelser rörande lantförsvarets anslagsbehov för budgetåren 1936/37, 1937/38 och 1938/39 har arméförvaltningen hemställt om anvisande av medel till istandsättande av de elektriska anläggningarna i norra (andra)

arméfördelningen tillhörande etablissemang och byggnader i Östersund och Sollefteå, men hava de tidigare gjorda framställningarna icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. De sammanlagda kostnaderna hava i den senast ingivna framställningen beräknats till 420,000 kronor.

Departementschefen har funnit det framgå av utredningen, att de ifrågasatta elektriska anläggningarna befinna sig ett skick, som varken ur ekonomiska eller säkerhetssynpunkter torde kunna försvaras, och ett iståndsättande av anläggningarna har därför synts honom böra komma till stånd. Den av arméförvaltningen gjorda kostnadsberäkningen har departementschefen lämnat utan erinran.

Vad Kungl. Maj:t under förevarande punkt föreslagit har utskottet ansett sig böra tillstyrka. *Utskottet.*

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må till *Iståndsättande av de elektriska anläggningarna i andra arméfördelningen tillhörande etablissemang och byggnader i Östersund och Sollefteå* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 420,000 kronor.

7:o) **Anordnande av badrum i tjänstebostäder.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7, sid. 44—46) att till Anordnande av badrum i tjänstebostäder å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 500,000 kronor.

I sin skrivelse den 9 september 1936 angående lantförsvarets medelsbehov för budgetåret 1937/38 gjorde arméförvaltningen framställning om anvisande av medel för påbörjande av arbetet med inredande av badrum i tjänstebostäder. Då denna framställning icke föranledde någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, har arméförvaltningen i sin skrivelse den 10 september 1937 angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår, under åberopande av en i ärendet gjord utredning, enligt vilken utredning omkring 560 badrum erfordrades för en sammanlagd kostnad av 1,344,000 kronor eller avrundat 1,340,000 kronor, gjort framställning om, att för påbörjandet av de föreslagna arbetena ett belopp av 60,000 kronor måtte äskas för budgetåret 1938/39.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

Av den i ärendet förebragta utredningen framgår, att de bostäder, som kronan på åtskilliga håll tillhandahåller för de militära beställningshavarna och vilka dessa jämväl äro skyldiga att använda såsom tjänstebostäder, endast i undantagsfall äro försedda med badrum. Sålunda är badrum inrett endast i en enda av de cirka 1,700 av dessa bostäder, som omfatta 1—3 rum och kök, och beträffande lägenheterna om 4 rum och kök förekommer det icke i mer än 4 fall av 97. Av samtliga de för arméns personal avsedda tjänstebostadslägenheterna, vilka tillhoppa uppgå till ett antal av omkring

1,950, äro endast 54 försedda med badrum. Samtidigt har utvecklingen på den allmänna bostadsmarknaden gått i den riktningen, att numera praktiskt taget varje motsvarande lägenhet i nyuppförda hyreshus anses böra vara utrustad med badrum eller dusch. Under sådana förhållanden ligger det i sakens natur, att den militära personalen icke sällan känner tvånget att bebo kronans i förevarande avseende omoderna lägenheter besvärande, då ofta fullt moderna och för dem lämpligare sådana stå att erhålla i den allmänna marknaden. Det synes därför vara av fullgoda skäl påkallat, att en modernisering av kronans ifrågavarande tjänstebostäder igångsättes, därest kravet på skyldighet för den militära personalen att bebo desamma rimligen skall kunna upprätthållas.

Liksom de under föregående punkter omförmälda byggnadsarbetena synas även nu förevarande arbeten åtminstone till en del vara av natur att böra upptagas å beredskapsstaten för nästkommande budgetår. Det belopp, som för ändamålet bör i nämnda ordning beräknas, synes lämpligen kunna sättas till 500,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till *Anordnande av badrum i tjänstebostäder* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 500,000 kronor.

Sjöförsvaret.

Flytande materiel och byggnader.

8:o) **Brännoljecisterner för flottan.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 8, sid. 47 och 48) att till Brännoljecisterner för flottan å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 1,300,000 kronor.

Departementschefen har inledningsvis erinrat därom, att medel genom tidigare beslut anvisats för uppförande av brännoljecisterner för flottan samt för iordningsställande av skyddade uppställningsplatser för cisternerna.

I sin skrivelse den 6 september 1937 angående sjöförsvarets medelsbehov för budgetåret 1938/39 har marinförvaltningen framhållit, bland annat, att det — om flottan i krigstid effektivt skulle kunna fylla den uppgift, för vilken den vore avsedd — framstode såsom en angelägenhet av vitalaste betydelse, att det påbörjade uppförandet av bombsäkra oljecisterner fortsattes i snabbast möjliga takt. På grund av arbetets omfattning syntes det lämpligast att verkställa utbyggnaden i etapper. Kostnaden för närmaste utbyggnad, som beräknades till 1,300,000 kronor, syntes böra fördelas på två budgetår. I anslutning härtill hemställde marinförvaltningen, att — därest medel härför ej kunde erhållas av anslaget till statliga och kommunala beredskapsarbeten — för fortsatt uppförande av bombsäkra brännoljecister-

ner för marinen för budgetåret 1938/39 måtte anvisas ett reservationsanslag av 650,000 kronor.

I skrivelse den 5 mars 1938 har marinförvaltningen gjort förnyad framställning i samma syfte.

Departementschefen har funnit utrett, att stort behov föreligger av ytterligare cisternutrymmen för flottans oljelagring och har därför tillstyrkt, att hela det för första utbyggnadsetappen erforderliga beloppet, 1,300,000 kronor, upptages å beredskapsstaten för nästkommande budgetår.

Utskottet, som tagit del av till ärendet hörande särskilda handlingar, har icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag. *Utskottet.*

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Brännoljecisterner för flottan* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 1,300,000 kronor.

9:o) **Bombskydd för förrådsbyggnad å Kurrholmarna i Karlskrona.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, sid. 49) får utskottet, som tagit del av de till ärendet hörande särskilda handlingarna, hemställa,

att riksdagen må till *Bombskydd för förrådsbyggnad å Kurrholmarna i Karlskrona* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 86,000 kronor.

10:o) **Restaurering av Amiralitetskyrkan i Karlskrona.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 10, sid. 49—51) att till Restaurering av Amiralitetskyrkan i Karlskrona å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 135,000 kronor.

Departementschefen har lämnat en redogörelse för tidigare framlagda förslag rörande restaurering av kyrkan och om anordnande av värmeledning i densamma i samband med omläggningen av värmeledningen i kustartilleriets kasern i Karlskrona samt har i anslutning härtill för egen del uttalat följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att frågan om en restaurering av Amiralitetskyrkan i Karlskrona sedan flera år varit föremål för uppmärksamhet från myndigheternas sida. Sålunda tog stationsbefälhavaren i Karlskrona redan år 1934 initiativ till uppgörande av förslag till kyrkans restaurering. Förslag i ämnet har sedermera utarbetats och av byggnadsstyrelsen godkänts. Vidare har marinförvaltningen vid upprepade tillfällen i sina äskanden angående sjöförsvarets medelsbehov gjort framställning om utverkande av medel till utförande av den i restaureringsförslaget ingående installationen av värmeledning, som enligt marinförvaltningens förmenande finge anses tillhöra det normala underhållet av kyrkan och sålunda åvila de marina myndigheterna. 1937 års riksdags statsutskott har också uttalat

önskvärdheten av att restaureringsfrågan påskyndades, så att värmeledningen kunde inom en nära framtid komma till utförande.

Även enligt min mening bör en restaurering av Amiralitetskyrkan i Karlskrona komma till utförande. Anslagsmedel härför synas lämpligen böra upptagas å beredskapsstaten för nästföljande budgetår. Mot de gjorda kostnadsberäkningarna, vilka sluta å 112,000 kronor, torde intet annat vara att erinra än att beloppet med hänsyn till under senare tid inträffade prisstegringar torde böra höjas med cirka 20 procent till 135,000 kronor.

Utskottet.

Utskottet, som tidigare haft föreliggande fråga under övervägande och i samband därmed avlagt besök i Amiralitetskyrkan, har funnit önskvärt, att kyrkan restaureras och att värmeledning samtidigt installeras. Med hänsyn till det trängande behovet av att restaureringen snarast kommer till utförande och då värmeledningsinstallationen lämpligen synes böra utföras i samband med anordnandet under nästa budgetår av värmeledning i kustartilleriets näraliggande kasern, synes det utskottet, att den föreslagna restaureringen av Amiralitetskyrkan i Karlskrona bör, för den händelse så av praktiska skäl låter sig göra, ifrågakomma såsom ett av de första arbeten, vilka igångsättas, därest beredskapsstaten kommer i tillämpning.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Restaurering av Amiralitetskyrkan i Karlskrona* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 135,000 kronor.

S j ö k a r t e v e r k e t .

11:o) **Nytt utsjölodningsfartyg.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 11, sid. 52—55) att till Nytt utsjölodningsfartyg å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 750,000 kronor.

Inledningsvis har departementschefen erinrat därom, att frågan om byggande av ett nytt utsjölodningsfartyg varit aktuell sedan mer än tio år, och att flera framställningar gjorts om vidtagande av åtgärder för byggandet av ett dylikt fartyg men att desamma hitintills icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse den 31 augusti 1937 angående sjökarteverkets medelsbehov för budgetåret 1938/39 anmälde styrelsen för sjökarteverket, att styrelsen efter ytterligare utredning hade för avsikt att hösten 1937 till Kungl. Maj:t ingiva framställning angående medel till ett nytt utsjölodningsfartyg.

I anslutning därtill hade *styrelsen för sjökarteverket* i skrivelse den 18 november 1937 till en början redogjort för det nuvarande mätningssläget i fråga om Sverige omgivande farvatten och därvid framhållit behovet av ett nytt utsjölodningsfartyg.

Sjökarteverket disponerade för närvarande, framhöll styrelsen bland annat, för utsjöarbetena två fartyg, Svalan och Falken, byggda respektive 1881 och

1888. Utsjölodningsarbetet ställde emellertid stora krav på lodningsfartyget för att detta arbete skulle kunna bedrivas effektivt och ekonomiskt. De båda nämnda fartygen fyllde icke närmelsevis måttet i dessa avseenden, i det att deras sjövärdighet vore långt ifrån tillräcklig. De arbetsuppgifter, inför vilka sjökarteverket för närvarande stode, vore till stor del av den art, att de icke på ett tillfredsställande sätt kunde lösas med den nuvarande materielen.

Styrelsen hade därför utarbetat förslag till ett nytt utsjölodningsfartyg och med överlämnande av skrivelsen bifogad ritning till fartyget hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om, att ett belopp av 750,000 kronor måtte ställas till förfogande för byggande av ett dylikt nytt utsjölodningsfartyg för sjökarteverket, varav 375,000 kronor för budgetåret 1938/39 och återstoden för budgetåret 1939/40.

I utlåtande den 9 december 1937 har *marinförvaltningen* bestyrkt behovet av ifrågavarande utsjölodningsfartyg, varjämte ämbetsverket förklarat sig intet hava att erinra mot den föreslagna fartygstypen. Enligt marinförvaltningens uttalande syntes den beräknade kostnaden, 750,000 kronor, vara rimlig.

Departementschefen har funnit den verkställda utredningen giva vid handen, att de båda över femtio år gamla fartyg, som sjökarteverket för närvarande disponerar för utsjölodningsarbetet, icke medgiva ett effektivt och ekonomiskt bedrivande av detsamma. Fartygens ringa sjövärdighet verkade sålunda i hög grad hindrande på arbetet och förläggingsförhållandena ombord å fartygen vore särskilt för manskapet synnerligen otillfredsställande. Slutligen borde beaktas de oproportionerligt höga underhållskostnader, som fartygen på grund av sin höga ålder betinga. Mot det senaste, hösten 1937 uppgjorda förslaget till ett nytt utsjölodningsfartyg samt beräkningen av kostnaderna för detsammans byggande syntes departementschefen intet vara att erinra. Kostnaderna för ett nytt utsjölodningsfartyg borde lämpligen upptagas å beredskapsstaten för nästkommande budgetår. Därvid syntes hela det för fartygets byggande erforderliga beloppet, 750,000 kronor, böra på en gång upptagas.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt, får hemställa, *Utskottet.*

att riksdagen må till *Nytt utsjölodningsfartyg* å beredskapsstat för budgetåret 1938/39 upptaga ett förskottsanslag av 750,000 kronor.

Stockholm den 27 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Närvarande: se under utlåtandet nr 185.